

1-2-3 Uspjeh

Thomas W. Phelan

OSTVARENJE

Biblioteka

RAZVOJ DJETETA

Naslov izvornika:

“1-2-3 Magic: Effective Discipline for Children 2-12”

Copyright © 2003 by Thomas W. Phelan

Copyright © za hrvatsko izdanje: Ostvarenje d.o.o.

First published in the United States by Child Management, Inc.

Prvi izdavač je Child Management, Inc, SAD.

Prijevod: Dunja Flegar

Lektura: Nana Moferdin

Dizajn omota: Snježana Engelman Džafić

Urednica izdanja: Ilona Posokhova

Obrada i prijelom: Ostvarenje d.o.o.

I. izdanje: studeni, 2005.

Nakladnik:

OSTVARENJE d.o.o.

Donji Vukovjevac 12, 44272 Lekenik, tel/fax: 044 732-228, 732-230

<http://razvojdece.crolink.net> <http://ostvarenje.crolink.net>

ostvarenje@hi.htnet.hr

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 159.922.7:37>(035)

37.015.3(035)

37.013.77(035)

PHELAN, Thomas W. 1-2-3 uspjeh / Thomas W. Phelan ; <prijevod Dunja Flegar>. - Lekenik : Ostvarenje, 2005. - (Biblioteka Razvoj djeteta)

Prijevod djela: 1-2-3 Magic : Effective Discipline for Children 2-12. - Kazalo.

ISBN 953-6827-37-9

I. Roditelji i djeca -- Savjetnik

450926045

ISBN: 953-6827-37-9

Za Eileen

Sadržaj

Predgovor trećem izdanju	vii
Roditeljstvo: samo za izdržljive!	1

DIO I. JASAN PREGLED

1. Je li riječ o čaroliji?	7
2. "Prestani" i "počni" ponašanje	11
3. Predrasuda o malim odraslima	15
4. Dvije najveće pogreške u disciplini	19

DIO II. KONTROLIRANJE NEPODNOŠLJIVOOG PONAŠANJA

5. Odbrojavanje nepodnošljivog ponašanja	25
6. Dvadeset pitanja	39
7. Kako postupati u javnosti	55
8. Varijacije: suparništvo među braćom, ispadi bijesa i durenje	63
9. Prvi razgovor	67

DIO III. NIJEDNO VAM DIJETE NEĆE ZAHVALJIVATI

10. Šest načina iskušavanja i manipulacije	73
11. Odbrojavanje na djelu	87
12. Ozbiljniji prijestupi	97

DIO IV. POTICANJE DOBROG PONAŠANJA

13. Sedam taktika za "počni" ponašanje	111
14. Jutarnje buđenje i izlaženje iz kuće	127
15. Čišćenje sobe, spremanje stvari i kućanske obveze	133
16. Obroci	141
17. Domaća zadaća i vježbanje	147
18. Odlazak na spavanje i buđenje usred noći	155
19. Obiteljski sastanci	167
20. Kada pričati?	173

DIO V. UČVRŠĆIVANJE ODNOSA

21. Djetedovo samopoštovanje	179
22. Roditeljsko pretjerivanje	183
23. Izražavanje naklonosti i pohvale	187
24. Pravi uspjeh: zabava udvoje	191
25. Aktivno slušanje	197
26. Vaš novi život	205
Kazalo	209

Predgovor trećem izdanju

Prvi smo seminar *1-2-3 Uspjeh* održali jednoga hladnog travanjskog dana 1984. godine u mjesnom hotelu Holiday Inn. Sudjelovalo je dvadeset i osam roditelja. Od tada pa do danas osobno sam *1-2-3 Uspjeh* predstavio stotinama i tisućama roditelja, učitelja, školskih psihologa i administratora, baka i djedova, terapeuta, specijalista za mentalno zdravlje i pedijatara. Ostali su prezenteri vodili *1-2-3 radionice* za tisuću ljudi diljem svijeta. Trenutna prodaja knjiga i videosnimki premašila je brojku od 750 tisuća prodanih primjeraka. Sada već imamo priručnik za voditelje, audioknjige te knjige i snimke na španjolskom jeziku, a uskoro će se na policama knjižara pojaviti i naša najnovija knjiga *1-2-3 Uspjeh za odgajatelje i učitelje*.

Razlozi uspjeha knjige *1-2-3 Uspjeh: Učinkovita disciplina za djecu od 2 do 12 godina* vrlo su jednostavnii. Program je djelotvoran i lako se uči. Možete ga naučiti u jednom danu i već sljedećeg dana početi s njegovom primjenom. Tu nema nikakve čarolije, ali mnogi su nam se oduševljeni roditelji zaklinjali da *1-2-3* djeluje baš poput čarolije. A sada, nakon svih tih godina, javljaju nam se roditelji koji su podizali svoju djecu - od samog početka - na osnovama programa *1-2-3*, i ti nam ljudi zahvaljuju što smo im promijenili život.

Takvi komentari sažimaju primarni cilj našeg rada: mi želimo unijeti korjenite i pozitivne promjene u živote ljudi koji primjenjuju naš

program. Želimo da mame i tate uživaju sa svojom djecom te da ih uspiju disciplinirati blagošću, nepokolebljivošću, odlučnošću i smirenošću. Želimo da djeca rastu sretna i sposobna za suživot s drugima.

Kako koristiti knjigu

Treće izdanje knjige *1-2-3 Uspjeh* opisuje neke jednostavne i vrlo djelotvorne metode discipliniranja djece u dobi od približno dvije do dvanaest godina. Ne morate biti genij, svetac ili profesionalni terapeut da biste dobro provodili program. Za dobivanje najboljih rezultata, imajte na umu sljedeće:

1. Metode treba primjenjivati upravo onako kako su opisane, osobito kada se radi o pravilima nepričanja i nepokazivanja emocija.
2. Ako dijete živi s oba roditelja, i jedan i drugi moraju primjenjivati ove tehnike. Ako jedan od roditelja odbija koristiti 1-2-3, neka ga drugi roditelj koristi samostalno (nadajući se, naravno, da drugi supružnik s djecom radi nešto pametno).
3. Samohrani roditelji mogu djelotvorno koristiti metode samostalno. Tim će roditeljima ovaj jednostavni i djelotvorni sustav zapravo najviše koristiti, jer su upravo oni najopterećeniji pa nemaju mnogo vremena za svladavanje programa i ne mogu si priuštiti neuspjeh u discipliniranju vlastite djece.
4. Bakama i djedovima, dadiljama i ostalim skrbnicima ovaj program može također pomoći u discipliniranju malog djeteta. Mnogi su bake i djedovi zapravo prvi otkrili ovaj program i onda ga podijelili sa svojom djecom. Ovih dana sve više i više slušamo o tome kako mnogi bake i djedovi samostalno podižu djecu, a baš njima *1-2-3* često spašava život.
5. Pazite na zdravlje svoga djeteta. Poznata je činjenica da bolesti, alergije i tjelesna bol mogu pogoršati ili uzrokovati dječje emocionalne probleme i probleme u ponašanju. Vrlo je važno da dijete redovito posjećuje liječnika.
6. Poglavlja 1-11 moraju se svakako pročitati prije nego što se počne s metodom odbrojavanja i prije nego što se počnu koristiti metode u poglavljima 12-26. Mnogi roditelji koriste odbrojavanje sedam do deset dana kako bi uveli red u kući, a onda nastavljaju sa IV. dijelom, Poticanje dobrog ponašanja.

Psihološka procjena i savjetovanje

Psihološka evaluacija i savjetovanje poduzimaju se *prije* primjene programa 1-2-3 ako u djeteta postoji povijest izrazitoga straha od odvajanja, tjelesnog nasilja ili krajnje autodestruktivnoga ponašanja. Takvu se djecu može prilično teško disciplinirati tijekom početnoga probnog perioda kada se još uvijek prilagođavaju novoj disciplini. Ako obitelj trenutno odlazi na savjetovanja, ovaj program prije same primjene treba raspraviti s psihologom. Ako nije upoznat s programom 1-2-3 *Uspjeh*, kopirajte mu knjigu, audio- ili video-snimku kako bi dobio potrebne informacije.

Psihološka procjena i savjetovanje trebaju se poduzeti *nakon* primjene 1-2-3:

1. Ako na djelotvornu primjenu metodâ utječe nestabilan brak ili konflikti. 1-2-3 obično predstavlja izvrstan način da mama i tada dođu "na istu valnu duljinu" kada se radi o djeci. Često je potrebno samo nekoliko savjetovanja da bi se brod vratio na pravi smjer.
2. Ako jedan ili oba roditelja nisu u stanju slijediti pravila nepričanja i nepokazivanja emocija. Ostali životni stresovi, jednako kao i problemi s tjeskobom i depresijom, mogu roditeljima otežati postizanje smirenog stanja koje je potrebno da bi se 1-2-3 djelotvorno koristio. Terapeut razgovorom o tim teškoćama može pomoći mami i tati da ponovno dođu k sebi.
3. Ako se problemi u ponašanju u djeteta nastavljaju, zajedno s iskušavanjem granica i manipulacijom, i to u znatnoj mjeri nakon što se program provodio tri tjedna. Svoje ste dijete teško disciplinirali i prije primjene programa 1-2-3. Sada primjećujete napredak, ali još uvijek teško s njime izlazite nakraj. Utvrđite o čemu se radi.
4. Vjerujte svojim instinktima. Evo zlatnog pravila: ako vas više od šest mjeseci brine neki poseban problem u vezi s djetetom, to je previše. Posavjetujte se s nekim i otkrijte postoji li problem uistinu. Ako postoji, pokušajte ga riješiti ili naučiti kako da se nosite s njime. Ako problem ne postoji, prestanite brinuti.

Ozbiljni psihološki problemi i problemi u ponašanju kod male djece često uključuju stalne teškoće u sljedećem:

- obraćanju pažnje i mirnom sjedenju
- razvoju govora, socijalnim interakcijama i ograničavanju interesa
- negativnom, neprijateljskom i prkosnom ponašanju
- izrazitoj zabrinutosti i neuobičajenom strahu od odvajanja
- gubitku interesa za zabavne aktivnosti i razdražljivosti
- izrazitoj verbalnoj i fizičkoj agresiji
- nepoštivanju dobi primjerenih normi i pravila
- neočekivanim teškoćama u učenju

Što je novo u trećem izdanju?

U trećem izdanju knjige *1-2-3 Uspjeh* pojavljuje se mnoštvo novih poglavlja, uključujući "Kada trebate pričati?", "Roditeljsko pretjerivanje" i "Pravi uspjeh: zabava udvoje". Peti dio, *Učvršćivanje odnosa*, predstavlja reorganizirani šesti dio drugoga izdanja, *Djetetovo samopoštovanje*. Ova nam reorganizacija omogućava da pojednostavimo opis cjelokupnih roditeljskih strategija (i daje novo značenje koncepciji "1-2-3") tako što ćemo prepoznati tri odijeljena i važna roditeljska koraka:

1. Kontroliranje nepodnošljivog ponašanja.
2. Poticanje dobrog ponašanja.
3. Učvršćivanje odnosa s djetetom.

U ovom trećem izdanju izostavljena su četiri poglavlja za učitelje koja će biti prebačena u našu novu knjigu - od koje nas dijeli samo nekoliko mjeseci - *1-2-3 Uspjeh za odgajatelje i učitelje*. Nove ilustracije, koncizni okviri, sažeci poglavlja i - po prvi puta! - kazalo zaključuju listu novouvedenih poboljšanja. Nadamo se da će nam treće izdanje knjige *1-2-3 Uspjeh* pružiti još djelotvorniji način za postizanje zadatoga cilja: unošenja radikalnih i pozitivnih promjena - u kratkom vremenskom periodu - u živote roditelja i njihove male djece.

Roditeljstvo: samo za izdržljive!

Da su roditeljstvo i poučavanje lagani, misle samo oni ljudi koji to nikada nisu probali.

“**M**ogu li dobiti čokoladicu?”
"Ne, zlato."
"Zašto ne?"

"Zato što u šest sati večeramo."
"Da, ali hoću jednu."
"Upravo ti govorim da je ne možeš dobiti."
"Nikada mi ništa ne daš."
"Kako to misliš? Ne nosiš li odjeću? Imaš li krov nad glavom?"

 Hoću li te uskoro nahraniti?"
"Joey je prije pola sata dobio jednu."
"Slušaj me, jesи li ti tvoj brat? Osim toga, on jede svoju večeru."
"Obećajem da će sve pojesti."
"Monika, nemoj mi samo obećavati, obećavati i obećavati!
 Jučer si u pola pet poslijepodne smazala sendvič s maslacem od
 kikirikija, a onda nisi pojela ni zaloga od večere!"
"E, PA SAD ĆU SE UBITI, A ONDA ĆU POBJEĆI OD KUĆE!!!!"

Prava disciplina, lijepi trenuci

Da su roditeljstvo i poučavanje lagani, misle samo oni ljudi koji to nikada nisu probali. Te zadaće nedvojbeno spadaju među najteže poslove na svijetu, ali i među one u kojima je najlakše pogriješiti. Život s malim djetetom predstavlja najljepše životno iskustvo, ali i nevjerljivo frustrira ako baš niste sigurni što radite.

Odrasli s romantičnim vizijama roditeljstva često zaboravljaju da je nemoguće djetetu dati baš sve što poželi. Podizanje i poučavanje djeteta podrazumijeva da ćete ga, uz brigu i podršku, redovito frustrirati. "Sada je vrijeme da se pode spavati. Sada moraš pisati zadaću. Prestani gnjaviti sestruru. Ne, ne možeš dobiti čokoladicu." Uvijek iznova, potrebni su vam blagost i čvrstina.

Na nesreću, frustrirana djeca obično ne zahvaljuju roditeljima na tome što ih pokušavaju podići na pravi način. Djeca umjesto toga pokazuju zadivljujuću prirodnu sposobnost da zbune i iskvare odrasle te da ih tako skrenu s pravoga puta, prebacujući na njih odgovornost za svoje trenutne jade. Mi to zovemo "iskušavanjem granica i manipulacijom" koji se javljaju u šest osnovnih tipova (vidi poglavlje 10). Iskušavanje i manipulacija mogu potisnuti zabavu, uništiti osjećaje, pokvariti učenje i - na duge pruge - razoriti odnose.

Pomnožite onu gornju scenu sa čokoladicom tisuću puta i jamačno ćete dobiti jad. Tako nitko ne može živjeti, a dijete sasvim sigurno ne može tako odrastati.

Djeca ne dolaze u paketu s priručnikom *Kako me odgajati*. Eto zašto postoji program poput 1-2-3. Odrasli moraju znati kako da se uhvate ukoštač s teškim ponašanjem, kako da potiču dobro ponašanje i kako da svladaju nenadane zamke iskušavanja i manipulacije - i to tako da sve bude pravedno, lako shvatljivo i bez nasilja. Kada se s djetetovim neizbjegnjim problematičnim ponašanjem postupa rutinski i na djelotvoran način, omogućen je pristup toplijoj strani roditeljstva. Prisnost, slušanje i razgovor, pohvale i zajednička zabava tada mogu prirodno teći. Drugim riječima, prava disciplina omogućava lijepe trenutke i dobre odnose. To je ono što želite.

1-2-3: Tri koraka prema učinkovitom roditeljstvu

1-2-3 ponudit će vam učinkovito roditeljstvo u tri koraka. Svaki je od ta tri koraka zaseban, savladiv i iznimno važan. Oni su i međuvisni: drugim riječima, svaki od njih, da bi uspio, ovisi u nekoj mjeri o onom drugom. Bilo koji od ovih koraka ignorirate na vlastitu odgovornost.

Prvi korak (dijelovi II. i III) je kontroliranje nepodnošljivog ponašanja. Dijete vam se nikada neće svidati i nikada se s njime nećete slagati ako vas neprestano iritira cmizdrenjem, svađanjem, zadirkivanjem, dosađivanjem, ispadima, vikanjem i odupiranjem. U knjizi *1-2-3 Uspjeh* naučit ćete kako "odbrojavati" nepodnošljivo ponašanje, a onda ćete se ugodno iznenaditi koliko je ta jednostavna tehnika učinkovita!

Drugi korak (dio IV) je poticanje dobrog ponašanja. Poticanje dobrog ponašanja, u koje ulazi pospremanje, odlazak na spavanje, pristojnost i pisanje zadaće, iziskuje veći napor - kako za roditelja tako i za dijete - od kontroliranja nepodnošljivog ponašanja. Naučit ćete sedam jednostavnih metoda za poticanje pozitivnih radnji u djece.

Konačno, u trećem koraku (dio V) naučit ćete neke vrijedne i ne toliko teške načine održavanja zdravog odnosa s vlastitim djetetom. Neke roditelje treba naprsto podsjetiti na te strategije: neki pak roditelji moraju jako poraditi na njima. Posvećivanje pažnje kvaliteti odnosa s djetetom pomoći će vam pri prvom i drugom koraku i obratno.

Počnimo - i neka vam je sa srećom!

Učinkovito roditeljstvo u tri koraka:

1. Kontroliranje nepodnošljivog ponašanja.
2. Poticanje dobrog ponašanja.
3. Učvršćivanje odnosa s djetetom.

Dio I.

Jasan pregled

1

Je li riječ o čaroliji?

*Kada smo prvi puta djeci rekli što namjeravamo,
može se reći da su ostala zatečena.*

1-2-3 *Uspjeh* nije čarolija nego jednostavna, precizna i učinkovita metoda blagog i odlučnog discipliniranja djece od otprilike dvije do dvanaest godina. Ipak, mnogi roditelji, učitelji i ostali često izjavljuju: "Ovo djeluje poput čarolije!" *1-2-3* sasvim sigurno djeluje ako se pravilno primjenjuje, a to znači ako se slijede osnovna pravila. *1-2-3* je ono što možete nazvati i strategijom "roditelji su glavni" ili "učitelji su glavni", ali nije dopušteno svadanje, vikanje ili fizičko kažnjavanje.

Program *1-2-3* trenutno koriste milijuni roditelja, učitelja, baka i djedova, dječjih vrtića, dadilja, bolničkog osoblja i ostalih ljudi koji se brinu za djecu diljem svijeta. Knjiga je prevedena na mnoge strane jezike, uključujući korejski, talijanski, španjolski, japanski i kineski. *1-2-3* također podučavaju i preporučuju mnogi stručnjaci za mentalno zdravlje i pedijatri. Na roditeljskim sastancima učitelji preporučuju *1-2-3* roditeljima svojih učenika. Oni taj program također preporučuju svojim kolegama.

Čemu sav taj entuzijazam? Kako se jedna majka izrazila: "1-2-3 je lako naučiti i daje rezultate. Ponovno uživam sa svojim klincima i znam da mogu biti onakva mama kakvom sam oduvijek željela biti."

Metodom opisanom u ovoj knjizi lako je ovladati, a *mogete početi odmah*. Ne morate biti svetac, genij ili profesionalni terapeut da biste ispravno primijenili 1-2-3. Previše programa za roditelje počinje od ukazivanja na pedeset do sedamdeset pogrešaka koje navodno upravo činite.

Brzi savjet...

Nakon što
procitate
knjigu 1-2-3

Uspjeh, odmah počnite s primjenom programa. Samim razmišljanjem nećete promijeniti djeće ponašanje niti za trunku. Budite spremni za brze promjene!

Onda vam, u nadi da vam pomaže ispraviti te pogreške, program izloži pedeset do sedamdeset i pet elaboriranih roditeljskih strategija koje zahtijevaju napredno psihologjsko obrazovanje, ako ih želite primijeniti kako treba. Rezultat? Ne osjećate se dobro, zbumjeni ste i ne znate gdje da otpočnete. Najgore od svega, u vašoj kući ili razredu sve ostaje po starom.

Međutim, nakon što procitate 1-2-3 *Uspjeh*, točno ćete znati što morate činiti i što smijete govoriti kada se radi o običnim, svakodnevnim problemima u kojima zaglavite s klincima. 1-2-3

Uspjeh temelji se na nekoliko osnovnih, ali ključnih principa pa ne samo da ćete moći zapamtiti što vam je činiti nego ćete *to i primijeniti onda kada ste tjeskobni, uznenireni ili na bilo koji drugi način izvan sebe* (a u velike većine nas roditelja to je svaki dan!). Bit ćete sposobni za ulogu ljubaznih, ali učinkovitih roditelja i onda kada ste prezaposleni, u žurbi ili preokupirani na bilo koji drugi način.

Osim prevladavanja manjih, ali čestih roditeljskih problema, naučit ćete također kako prevladati ozbiljnije teškoće poput laganja, krađe ili tučnjave. S programom 1-2-3 - što posebno iznenađuje - ne morate pamtiti mnoštvo tehnika i strategija. Ta je činjenica osobito važna kada se odrastao čovjek mora nositi s emocionalno nabijenom situacijom koja uključuje dijete. Strategije opisane u ovoj knjizi jasne su i roditeljima ostavljaju minimalan broj nedoumica.

Ako 1-2-3 primijenite ispravno, otkrit ćete da uistinu djeluje! Pokazalo se da je 1-2-3 izrazito djelotvoran u djece od dvije do dvanaest godina, bilo da se radi o "problematičnoj" djeci ili naprosto o tipičnim mališanima. Zapravo se 1-2-3 uspješno primjenjuje kod teškoća u učenju, poremećaja pažnje i emocionalnih poteškoća u djece, kao i u djece s vidnim i slušnim

oštećenjima. Primjenjuje se i u djece s teškoćama u razvoju. Da bi se ostvarila prava dobrobit od 1-2-3, jedino je pravilo da dijete *mora biti u mentalnoj dobi od najmanje dvije godine*.

Kada završite čitanje knjige *1-2-3 Uspjeh* bilo bi dobro da s radom započnete odmah. Razgovarajte sa svojim supružnikom ili partnerom, ako živite zajedno, i počnite odmah. Ako ste samohrani roditelj, duboko udahnite i objasnite vježbe svojim mališanima. Učinite istu stvar s bakom i djedom. Ako ne počnete odmah, možda se toga više nikada nećete prihvati.

Ako ste učitelj, počnite objašnjavati 1-2-3 svojim učenicima, sazovite roditeljski sastanak i pokažite roditeljima dijelove 1-2-3 videosnimki. Slika vrijedi više od tisuću riječi, a mnogi roditelji nakon što vide snimke (osobito slavni primjer sa čokoladicom) požele koristiti program kod kuće. Rezultati suradnje između roditelja i škole i konzistentnost koja se time stvara često vrijede zlata, osobito kada je riječ o problematičnijoj djeci.

Ako ste stručnjak za mentalno zdravlje ili pedijatar, preporučite svojim klijentima ili pacijentima da nabave primjerak knjige u obližnjoj knjižari. Ili im vi nabavite knjigu, video- ili audio-kasete. Ako se radi o snimci, svakako naplatite kauciju ili je - prije ili poslije - više nećete dobiti natrag!

Što očekivati kada se započne s 1-2-3

Kada započnete s 1-2-3 stvari će se brzo mijenjati. Ali tu su dobre i loše vijesti. Dobre su vijesti što će se na početku polovica djece svrstati u kategoriju "izravnih suradnika". Počinjete provoditi program, a oni odmah pristanu suradivati - ponekad "kao u čaroliji". Što da radite? Samo se opustite i uživajte u dobroj sreći!

Loša je vijest što će se druga polovica djece svrstati u kategoriju "izravnih izazivača". Njihovo će se ponašanje u početku pogoršati. Izazivat će vas da vide jeste li uistinu ozbiljno naumili provoditi nove roditeljske ideje. Ako budete ustrajni - ali bez svadjanja, vikanja ili batina - uspjet ćete veliku većinu tih malih izazivača sasvim dobro dovesti u red za otprilike deset dana. Što da onda radite? Počnite ponovno uživati u vlastitoj djeci.

Vjerovali ili ne, možda ćete u kratkom vremenskom razdoblju dobiti miran dom i ugodniju djecu. Ponovno ćete zavoljeti i cijeniti vlastitu roditeljsku ulogu - a sve to u doglednoj budućnosti! Ako ste učitelj, manje će vas iscrpljivati uspostavljanje discipline, a ostat će vam i više vremena za podučavanje.

Prije nego što uđemo u detalje 1-2-3 programa, moramo razjasniti dva vrlo važna pojma:

1. *Dva osnovna tipa problematičnog ponašanja* (poglavlje 2).
2. *Opasna predrasuda* koju roditelji, učitelji i ostali imaju o maloj djeci (poglavlje 3).

Zapamtite...

Kada počnete primjenjivati 1-2-3, pojavit će se dobre i loše vijesti. Djeca će se svrstati u jednu od dvije kategorije:

1. izravnih suradnika
2. izravnih izazivača.

Uživajte u suradnicima i pripremite se za izazivače!

